

A XIII. KÖTET TARTALMA.

Helyzetünk és jövőnk.

	Lap.
I. Az unitárius igehirdetés. Boros György	3
II. A jelen századot uraló eszmék. Br. Petrichevich Horváth Kálmán	65
III. Középiskolai oktatásunk. Boros Sándor	98
IV. Valóságos nevelés. Vári Albert	129
V. Helyzetünk és jövőnk a többi protestáns felekezetekkel szemben. Fazakas Lajos	161
VI. A lelkesítő hivatásról. Szász András	194
VII. Missio vallásunk érdekében. Dézsi Mihály	258
VIII. Egyesületünk munkamezeje. Tarcsafalvi Albert	349

Költemények.

Keresztelő. Tarcsafalvi Albert	9
A vén mester. Benedek Elek	16
Koldus és király. Végh Mátyás	40
Cél felé. Tarcsafalvi Albert	76
Ima templomba menéskor. Tiboldi István. Közli Bartók	112
Nagyapám halálára. Árkosi Ferenczi Kálmán	140
Utravaló. Murányi Farkas Sándor	145
A kis árva. Józán Miklós	167
Jó helyébe jót várj. Végh Mátyás	285

Vallásos és erkölcsi tárgyú közlemények.

Az unitárius közönséghez. Szerkesztőség	1
A mi kisdedeinkről. Ajtai János	11
Kis dolgok nagy bajok. Boros György	84
Az unitárius »szószék« folytatása érdekében. Németh István	85
„ „ „ „ Kozma Dimén	116
Egy ifju lelkesítő koporsója mellett. Németh István	110
Missioi levelek. Gy. M.	117
Imádkozni kell. M. M.	138
Missioi levelek. Raiffaj Domokos. Kovács Sándor	178
Szétosztott élők hűveink lelki gondozása. Lőrinczi Dénes	185
Az ifjusági színi előadásokról. Úrmösi Sándor	206
Az amerikai unitárius társulat gyűlései. Boros György	247, 264, 295, 359
A lelkesítő körök feladatai	301
Milyennek képzelem én a jó papot? Barabás István	268, 288
Alakítsunk békéltető bizottságot. Úrmösi Sándor	272
Üdvözlét. Deák Miklós	273
Imádság	286
Két üdvözlét	313

Életrajzok és rokontárgyak.

Néhány vonás a könnyező szűz historiájából. Egyvak ki Jóllát.	21
Dr. Martineau Jakab. Necrológ. Boros György	33
Lázár István püspök. (Arczképpel) Kóváry László	35
Simó János, életrajz. (Arczképpel) B. Gy.	50

	Lap.
Beszéd Simó János koporsója felett. Boros György	51
Id. Kádár Lajos (Arczképpel)	168
Boros Sándor. (Arczképpel), Dr. Gál Kelemen	225
Végh Mátyás. (Arczképpel.) B. Gy. Deák Ferencz	285
Vadrózsák a székelyfőlről 24, 59, 88,	182
Árkosi Ferenczi József. (Arczképpel), Gálfalvi János	346
A kolozsvári unitárius papnevelő intézet	362
A kedői unitárius egyház rövid története. Bartok Endre	362

Nők világa.

Az egyleti élet sikere és a nők	18
Pár szó egy kellemes kirándulásról. Fangh Erzsébet	18
Egy angol unitárius misszióról. Fangh Erzsébet	79
A londoni Channing leány-nevelőről. Kovács Irén	195
Levél Máthé Juliska	148
A XX-ik száz asszonya. Perczelné Kozma Flóra	170
Az unitárius nők üdvözlete az amerikai unitárius nőegyletnek	187
Egy jó tett. Ibolyka	334

Az ifjuság köréből.

Az ifjusághoz. Szabó Albert	20
Az ifjuság. Boros György	143, 371
Az ifjuság köréből. Költő Gábor	335

Vegyes tartalmu közlemények.

Hogy térítnek az unitáriusok?	41
Humoródi levél. Simó János	47
Érdekes utazás. Szerencsés útazó	57
Az E K Tanácsból 58, 87, 119, 144, 155,	212
Szétszórtan lakó hiveink gondozása. M. M.	77
Egy deák karácsony estéje. Nagy Gergely	89
Történet a kis Timáról. Benedek Elek	112
Míntha mese lett volna	121
Székely telepítés és még valami. Egy öreg székely	142
A belső emberek nyugdíjintézetének. reformja. Úrmösi Sándor	147
A kereszturi lelkész kör	151
Vadrózsák a székelyföldről	214
Pályázat	183
Székely dolgok. Egy öreg székely 208,	304
Gazdálkodják-e a lelkész? Úrmösi S.	210
Régi dolgok	214
Boros György kitüntetése. John Fretwell	244
Aranylakodalom	275
A szerkesztő szava	153
10 dollár története. Boros György	306
A Balaton környékéről	323
Irodalom 6, 188, 216,	336
Székely hangok. Murányi Farkas Sándor	43
Egyleti élet és munkásság:	
A fiók-egyletek köréből. Népparát	119
Üdvözlét a D. F. E. elnökének	146
A Dávid Ferencz Egylet XV. közgyűlése	317
November 15.	365
Hírek az egyleti élet és munkásság köréből, minden számban.	
Egyházi és iskolai mozgalmak minden számban.	

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI BOROS GYÖRGY.

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára 2 korona 40 fillér (1 frt 20 kr.) Egyes szám ára : 24 fillér (12 kr.) A Dávid Ferencz Egylet rendes tagjai, 5 évi kötelezettséggel, egy évre csak 2 koronát fizetnek. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvarra.

Az unitárius közönséghez.

Az »Unitárius Közlöny« az unitárius közönség lapja. Része van benne mindenkinek, mert az unitárius közönség vezetői és tagjai írják.

Az elmúlt tizenkét év alatt az volt minden törekvésünk, hogy a püspök és lelkipásztorai, a tanárok és tanítók, a világi urak és a falusi emberek együtt dolgozzanak az *Unitárius Közlöny* hasábjain.

A ki fáradságot vesz magának a tizenkét kötet átlapozására, meg fog győződni, hogy a mi buzgó püspökünk mindig legelől állott a munkások sorában. A 110 lelkész közül csupán 2 - 3 maradt ki az Unitárius Közlöny dolgozó társai közül. A tanárokkal együtt készítjük, a tanítók nagy száma költemény-nyel és prózával, hol névvel, hol a nélkül, mindig mond valamit az olvasó közönséghez.

Hát világi uraink talán hátramaradtak volna? Távolyon! Emlékezzünk Brassaira, Berde Áronra, Hajós Jánosra és társaira az elhunytak között. Az élő gárdából id Daniel Gábor, B. Petrichevich Horváth Kalmán Kövály László mellett Be-

dő Albert, Kozma Ferencz, Bálint Gábor, Murányi Sándor, Jékey Aladár, Végh Mátyás, Ürmösyek és nagy számú társaik vannak, kiknek nagy része rendszeren név nélkül szerepel s a kik diszére válnának bármely nagy társaságnak.

És végül, de nem utolsó helyen, nem velünk voltak-e a nők is. Ők nemcsak bizalmat, nemcsak melegséget terjesztettek az Unitárius Közlöny útján, hanem eszmét is.

A falusi ember egyszerű szava, a tudós bölcs elmélkedése mellett, szép összhangot teremt a szív hevítésére és az elme oktatására.

Az Unitárius Közlöny mindezekre törekedett. Ezért volt és ezért lesz az unitárius közönség lapja mindig nagyobb, meg nagyobb mértékben.

As 1900-ik évben minden eddiginél nagyobb eredményt várunk. A Dávid Ferencz Egylet tagjai és az Unitárius Közlöny olvasói meg kell, hogy kétszereződjenek. Meg is fognak, ha mindenki gyűjt maga mellé még egy tagot.

A lap szerkesztésében lankadást nem ismerő buzgalommal járunk el az új évben is.

Fő törekvésünk lesz a XIX. száz nagy tanúságainak fölmutatása, hogy a XX-ikba teljesen jól elkészülve lépünk be.

Gondoskodni fogunk újabb *12 cikkről*, melyeknek tárgya lesz *helyzetünk és jövőnk*. Ezt a 12 cikket más tizenkét emberünk fogja írni, mert célunk a munka megosztás és minden erő érvényesítése. Gondoskodni fogunk *12 költeményről*. A „Nők világa“ meg marad. »Vadrózsák« a székely-földről lesznek alkalmilag. *Az ifjuság részére* lesz új rovatunk és a mellett arczképünk is legtöbb számban.

Sorakozzanak az Unitárius Közlöny körül unitárius atyafiak és nem unitárius testvérek. Legyenek pontosak a fizetésben, szorgalmasak a taggyűjtésben s az Unitárius Közlöny haladni fog a megkezdett úton.

Fel a lobogó alá unitárius közönség! Ti lelki vezérek, buzdítsátok hiveiteket. Győzzétek meg jó székely népünket, hogy ha eddig a sarló mellett kardot fogott kezében, ezután a tudás fegyvereit kell, hogy forgassa: a könyvet és az ujságot

Legalább egy unitárius lapra szüksége van minden csa-

ládnak, de kettőt is megszerezhet könnyen. Az Unitárius Közlöny egész évre: a Dávig Ferencz Egylet *rendes tagjainak 2 korona, előfizetőknek* 2 kor. 40 fill., alapító tagoknak 40 kor. befizetése után ingyen

Unitárius Közlöny szerkesztősége

Helyzetünk és jövőnk.

Két száz esztendő érintkező vonalán állunk. A régi és az új száz egy hosszú esztendőn keresztül l fog viaskodni egymással, mignem az új véglegesen győz és eltemeti a régít

Mi, a kik a régít ismertük. Mi, a kik osztoztunk örömben és bánatjában, ettől fájó szívvel válunk meg és aggódva gondolunk az újra, mert nem tudjuk, örömet vagy bánatot rejt-e ölében.

Öntudatos és körültekintő emberek soha sem bizzák a véletlenre életüket, hanem a multnak tanulságain okulva kész tervvel lépnek a jövő elébe.

Egy olyan szervezet, a milyen az unitárius egyház, már kicsiny terjedelménél fogva is a legéberebb körültekintésre van utalva. A multból föl kell, hogy használjon mindent. Ha sikert ért el valamely téren, haladjon tovább rajta, ha csapások érték valamely irányból, lássa el magát védő gátakkal, hogy több ne érhesse.

Az Unitárius Közlöny 1900 évi folyamának egy részét a mult megvilágítására és a jövőben teendők elősorolására fogjuk fordítani.

Helyzetünk és jövőnk lesz a fő czim, mely alatt ezt a tervet megvalósítani igyekszünk. Az Unitárius Közlöny dolgozó társai készséggel ígértek segítségünkre. Tizenkét cikket fogunk közölni. Az elsőt: „Az unitárius szószék“-et most vesszük olvasóink. Azután az oktatás különböző ágai, a vallás-erkölcsi élet különböző kérdései és a missió-ügy, meg az egyházalkotmányt rendre fogjuk tárgyalni.

Azt reméljük, hogy e cikkekkel az unitárius egyház, az unitárius közoktatás legfontosabb kérdéseiben olyan tájékozást fogunk találni az olvasók, a milyenre minden egyháztagnak szük-

sége van. De olyant is, a mely az egyház közérdekének előmozdítása érdekében nélkülözhetetlen.

Az unitárius igehírdetés.

I

Bármily szép, bármily igaz, tiszta és egyszerű is valamely vallás, az soha sem lesz általános közkinccsé, ha megfelelő apostoli buzgósággal nem hirdetik az emberek között. Aa embereknek rendkívül csekély része tartozik a fölfedezők közé. Még önállóan gondolkozó is kevés van.

Ezt annyira kézzel fogható ténynek tartjuk, hogy további igazolásával nem időzünk, hanem egyenesen kimondjuk, hogy az unitárius egyházat nagy mulasztás terheli a hitehírdetés dolgában.

Jól tudjuk, hogy az eddigi mulasztást könnyű igazolni az unitárius egyház történelméből, a mely egy állandó önvédelmi harc volt. De a harc már elmúlt és a hitehírdetés még talán a mai nap sem indult meg kellő buzgalommal, eréllyel és készültséggel.

Észak-Amerikában tettek legtöbbet az unitáriusok ezen a téren is, de még a hódítás korában, a Channing idejében is, inkább sorsára bízták vallásunk igazságát, a helyett, hogy minden irányban ismertették és terjesztették volna. A missio angol találmány, de az unitárius, még ha amerikai is, a legutolsó tíz év előtt alig gondolt erre. Mert az irodalom útján, füzetkék, könyvek és lapok segítségével, csak a legszűkebb körben lehet eredményre számítani.

Az angol unitáriusok már megkezdették, de a magyar unitáriusok még semmit sem tettek ezen a téren.

Pedig az unitárius vallás igen alkalmas a missioi és téri-tői munkára is. Lám, Dávid Ferencz és társai egy pár esztendő alatt egy egész országot (Erdélyt) és a szomszéd részeket is megtudták hódítani.

De hogyan? Megmagyarázza az a kerek kő, a melyről Dávid munkáját megkezdette itt Kolozsvárt. Künn a természetben, ott a hol a nép százai és ezerei vannak, ott kell kezdeni a munkát. Az utcza szögletén, meg a város térein kell

hirdetni ékes szóállással és a meggyőződés erejével, mert akkor hódít, mert fősajátsága a nyíltság, a világosság és a tisztaság, a miket szívesen fogad mindenki.

Az unitárius vallás evangéliumi és apostoli eredetű, kövessük hát vele a Jézus és az apostolok példáját. Jézus a mezőn, a tó mellett, az úton, a csornakon és a hegyen, mind ott a hol hallgató fülekre talált, hirdette az örömhirt. Pál apostol hasonlóképpen cselekedett, de ő már igen gyakran végezte munkáját a templomban.

Az unitárius vallás három száz folyamán úgy fejlődött, hogy főleg szószéki, és a mi ezzel rokon természetű, irodalmi és philosophiai vallás lett belőle. A hallgatóság megkívánja, hogy a leggondosabban készített és megtanult beszéddel álljon föl szószékére a lelkész. Nem tűrheti, hogy szónoka olvassa beszédét. Azt, a ki nem folyékony és nem hatalmas szónoklattal adja elő, kevésre becsüli. Szereti, hogy lelkészének hite legyen messze vidékeken. Ez aristokratikus hajlamát bizonyítja. De most már a demokracia korát éljük. Az a ki népszerű akar lenni, vagyis azt kívánja, hogy a nagyközönség megismerje, a magasból szálljon le és beszéljen hozzájuk az ő nyelvöken, mert akkor meghallgatják és követni fogják.

Mind ezzel azt kívánjuk kifejezni, hogy az unitárius vallásnak ismertetésére több gondot kell fordítani.

A történelmi fejlődéssel számot vetve, és a vallás jellegét is szem előtt tartva, az unitárius vallás hirdetésének első helyéül jövőre is a *szószéket* jelöljük meg. A szószéknek ma rányilag kevés a hatása, a templomnak kevés a látogatója, mert az unitárius templomot üresnek és ridegnek látják azok, a kik a katolikus templomok oltárait, keresztjeit, gyónószékeit és titkos fülkéit keresik benne.

De mi ezeket a hézagöltő eszközöket nem kívánjuk vissza. Szerintünk az Isten háza az ember hajléka. Az nem lehet sem műcsarnok, sem kripta, sem az alvilág, sem a mennyország előcsarnoka, mert mi az emberi életet egy oly teljes egésznek kívánjuk tekinteni, a mely a legvilágiasabb foglalkozás közben sem engedi, hogy az ember szem elől tévessze hogy ő Isten gyermeke és a mennyország polgára már itt e földön.

A szószéknek első föladata, hogy az embert öntudatra, emberi méltósága érzetére ébreszsze. Az, hogy a külvilág hatását ellensúlyozza, a lankadó erkölcsöt erősítse, a munkakedvet fokozza.

Ha az érzelem világát megtisztítja, a hit világa meg fog nyilni előtte, mert lehetetlen, hogy a szeretni tudó ember ne legyen hívő is. Van-e eszményibb dolog a szeretetnél? Ki lehet-e meríteni a szeretet mélységét az emberek között? Megnyughat-e valaki azon, hogy mindenik szülő szereti gyermekét külön-külön, de nincsen, a ki szeressen minden szülőt és gyermeket együttesen.

A Jézuszerinti szeretet evangéliuma a szószékről megteszi a hatást, nemcsak lefelé, hanem fölfelé is. Mert ha valaki szereti az atyjafiat, vajjon lehet-e nem szeretnie az égi Atyát.

Ha az unitárius lelkész szónoklata az evangélium melegségével hevít és világosságával világít, az Isten birodalmát teljes fényvel fogja bevonni a legegyszerűbb elme előtt is.

Ha a szónok a sziveket megtudja hódítani, a lelkek felett is győzedelmeskedhetik, mert a tiszta szív és a tiszta lélek soha nincsen ellenkezésben egymással.

A szószék feladata a hitélet javítása, a hitnézet tisztítása.

Az unitárius szószékre ma is ebben a tekintetben vár legnagyobb föladat, mert éppen ma ismét olyan áramlat kezd fölszínre jutni, a mely a hitet teljesen kiforgatja lényegéből. A hitnek tárgya, szerintünk nem lehet az, a mi a babona, a lelki vakság és az értelmi homály árán hihető el. Mi az ember lelki világát összhangzatos egésznek tartjuk és a lélek ellen elkövetett bűnnek nyilvánítjuk az olyan dolgok elhíttetését, a melyek ellenkeznek a lelki és természeti világ törvényeivel. Minket az édes anya arcán lepergő könnyecsepp elérzékenyít, mi a sírókkal együtt sírunk, az örvendezőkkel együtt örvendezünk, de lelkünk fölháborodik és szívünket szégyen érzete fogja el, ha egy festett papir vagy vászon előtt akarnak térdeltetni.

Az unitáriusok a protestáns puritánizmus elveit egészen végrehajtották. Templumokban a szószéken és az urasztalon kívül, még az orgonát sem türték meg a múlt száz végéig. A falfestésben az átlátszó tiszta fehér színnél egyebet nem

alkalmaztak, ülő székeiket, ujabban orgonáikat is a fehérbe átmenő égszínkéekkel festették.

Ennek az egyhanguságnak az a fő célja, hogy a hallgatóság figyelmét semmi se vonja el a központtól: a szószéktől. Minden úgy van rendezve, hogy az egész közönség figyelme a szószékre irányuljon. A lelkész fölkelése helyéről, fölemelkedése a szószékre, ott minden mozdulata: az egész közönség szeme előtt történik. A mi hallgatóságunk szereti látni arczát és szemeiből olvassa ki szavai jelentését. Egészen a szónoktól függ, hogyan használja föl helyzete előnyeit. A sereg készen áll. A hadvezértől függ, hogy tűzbe jönnek-e vagy tehetetlenül összeroskadnak.

A szónoknak, miként a jó hadvezérnek tudnia kell, hogy hivei mily elemekből állanak, mire fogékonyak és mi iránt érzéketlenek.

Számolnia kell azzal, hogy a *zene és ének* a legbiztosabban fölmelegíti a kedélyeket. Tehát az istentiszteletet ezért kell énekkel kezdeni, mivel ez összhangot teremt, hangulatot ébreszt. Minél művészebb az ének, annál magasabb régiókba ragad. Minél többen vesznek részt benne, annál több készül elő a szónok szavai befogadására. Még akkor is, midőn külön énekkar énekel, legyen a közönség előtt az ének szövege, hogy figyelemmel kísérhesse, átértse és átérzeze annak tartalmát.

Egy jól sikerült gyülekezeti szép ének után már félig biztosítva van a lelkész *imádságának* hatása. De teljes egésze csak úgy fogja tenni, ha az áhitat mélységével, a költői ihlettség magasságát egyesítvén, a szívet fölemeli Istenhez.

Nem az a fő dolog, hogy mennyi dicsőítő szót fűz az Isten nevéhez, hanem az, hogy szavaiból mennyire tudja kiérezni hallgatósága, hogy mind azt a mit mond, egészen átérzezi és hiszi a lelkész. A hit ereje az imádság szavaiból érezhető meg legjobban. És az ilyen imádság fölemeli Istenhez, bizalmat ébreszt a lankadó kebelben és erős hitté növeli az áhitatot. Az imádságnak: dicsőítő, hálaadó és kérő részeit különböztetik meg a szónoklattanban, de a szónokot nem kötheti meg sem az alak sem a sorrend, hanem imája alapját megadja a tárgy és alakját az érzelem.

Az istentisztelet központja az *egyházi beszéd*, melynek alapigéje mindig a bibliából van véve. A régebbi egyházi szónokok legnagyobb igyekezettel csaknem mindig azon voltak, hogy az alapigének minél tűzetesebb magyarázatát adják. Beszédjük nagyobbára a bibliai mondások halmaza volt, mert a bibliát olyan isteni kijelentésnek tekintették, a melynek minden szava Istentől származott, tehát a legnagyobb tekintély volt mindazok között az eszközök között, a melyektől üdvösségüket várhatták. A modern unitárius lelkész*) közelebb: a természetben, az emberi életben, a közerkölcsben, keresi tárgyát s a bibliai kifejezéseket állításai igazolására használja föl. Némelykor szereti a polemikus kitérést a téves nézetek bírálására, de ezt csak kivételesen választja főtárgynak.

A beszéd tárgya és alakja megválasztásában nagy szabadságot élvez, jóllehet az ünnepek és némely vasárnapok alkalmát mindig szem előtt tartja.

Az unitárius lelkész igen gyakran moralizál. A kellőnél talán többször is, pedig meg kellene gondolnia, hogy azok, a kik a templomba járnak, rendszeren a jobbak közül valók, tehát nem érdemlik meg, hogy mások hibája miatt ők lakoljanak; valamint azt is, hogy a »jót és jól« elvét mindenkinek, de főleg a lelkésznek szorosán meg kell tartani.

Az erkölcsi érzés javítása feddés nélkül is eszközölhető. Jézus azt mondta tanítványainak: kövessetek engemet. Majd meg az eltévedt bárányt, vagy a tékozló fiut mutatta be nekik, hogy okuljanak az élő példákból.

A szónoknak rendkívül sok jó alkalma van hasonló természetű oktatásra. A szónoki beszéd nem csak megtűri, de sőt meg is kívánja a példák, képek és hasonlatok alkalmazását.

A jól megválasztott bibliai mondatok és hasonlatok mellé adjon tüzet, lelkesedést, szónoki hevet és a hatás bizonynyal meglesz; a hallgatói megsaporodnak, mert az emberek szívesen hallgatják, sőt keresve keresik a jó szónokokat.

Nemcsak a nagy szónok, hanem még a közepes tehetség is megtöltheti templomát hallgatókkal, ha erős elhatározással minden erejét arra fordítja.

*) L. Unitárius Szószék, szerk. Simó János 1896. évi kötetét.

Ezzel még csak fél siker van elérve.

A hitet minden alkalommal, minden körülmények között lehet és kell erősíteni. Az unitárius vallás csak akkor számíthat általános elterjedésre, ha az unitárius egyház kezében levő minden eszköz öntudatos munkával arra használtatik föl, hogy az iflak, a felnőttek, a férfiak és a nők hitőkben erősek, hitőkért lelkesedni és áldozni tudók, ha miudnyájan apostolok lesznek.

Boros György.

Keresztelő.

Ezerkilencszáz!.. Bölcséjében
Az óriási csecsemő,
És édes anyja halvány arczán
Fehér virágos szemfedő.
Sirassuk-e a nagy halottat,
Vagy muzsikaszónál előbb
— Hisz úgy se lesz már elhagyottabb —
Tartsuk meg a keresztelőt?

Jobb lesz talán, hogy erre-arra
Induljon mindütt két menet,
Itt vigalom, ott lassu bánat,
Sir az öröm. a gyász nevet,
S ezt fel se fogja senki róni.
Az ember is már belevét,
Oly nagy a láz, oly sok a módi:
Ezerkilencszáz ma — de mért?..

Igaz!.. A betlehemi jászol
S fölötte hajnalcsillagunk...
Egy... száz... ezer... s tovább is aztán
Nem oly nehéz számitanunk.
Mert úgy van az — mást hiába őrlünk —
Számitanánk mi milliót,
Csak azt ne kérdje senki tőlünk:
Ki tett nemest, avagy ki jót?

A Golgota fakult keresztje
Avult időknék gyásza rég,
S ki megváltókép' jőne mostan,
Tán újra megfeszítenék.

S míg a gonosszság, gőg, kevélység,
Önkény csak egy nyomot se vesz,
Nyíltság, igazság, jóra — készség
Jutalma vérpad, gúny, kereszt.

Szunnyad a gyermek bölcséjében
S hitetlenség vigyorg reá,
Végasztalásért menne egykor,
De letört szárnyain — hová?
A sors veri vagy kézbe fogja,
Bezárva néki fönn az ég,
Bú vagy öröm lelkének rongya:
Koldussá lenni ép' — elég.

Kopár mezőnek csipke bokrárt
Hány látja, mint ég, hogy lobog?
Közfelfogás, ma nem a látók,
Hanem a vakok boldogak.
Merész az agy, rombolva alkot,
Inog a régi fal bele,
Hanem földadja majd a harcztot,
Ha nem száll Isten oda le.

Ki részre szedte az egészet
S millió parányt egészbe vett,
Chaoszt csinált, olyat, minőt csak
Hí papirosa bíra meg.
És a tömeg újabb hozsánnát
Zugott el őrrítón, vadul,
Csak a bölcsnek zavarja álmát:
Miért is szólott oly — balul?

A Szánalom, a Hála, Résztét
Piaczra jár ma minoenik,
A Fájdalom honn néma, csöndes,
Csupán az utcán könyezik.
Csak egy parányi szikra fogja
A lángot, melyel áldozunk
Holnap talán... s el a toronyba:
Giling-galang... harangozunk.

. . De ments Isten, hogy így köszántsek
Egy ránk mosolygó századot,
Avagy a multat bánthanám meg,

Hisz az már szemfedős halott. —
Mind jók vagyunk, mind s nincsen egy se,
Hitet, hazát, ki megtagad,
Csak a közönynek ágya vetve
S a szívünk lomha húsdarab.

A mult dicsőség édes álma,
Az vette meg a lelkeink?
Vagy annyi évszáz viharára
Tanuság kell nekünk megint?..
Szent nyugalom, édes merengés
Kis zsölyeszéken, ó, mi jó,
Mig itt is egy rés, ott is egy rés,
S sohaj reá egy — millió.

Ezerkilencszáz... Bölcséjében
Az óriási csecsemő,
Ís édes anyja kiterítve —
Halotti tor, keresztelő!
A nagy vigalmi áldomásba
A gyász zenéje zsong bele...
A századok szirtjére állva,
Védelmazz, népek Istene!

Tarcsafalvi Albert.

A mi kisdedeinkről.

— Felolvaststott a Dávid Ferencz Egylet udvarhelyi fiókkörének
899. nov. 16-án H.-Sz.-Péteren tartott közgyűlésen. —

Fiók egyletünk mult őszi közgyűlésén igyekeztem felhívni szives figyelmüket egy nagyfontosságú kérdésre, a melynek megoldása nemcsak vallási, de egyszersmind hazafiui kötelességünk is Reámutattam arra a sajnos, megdöbbentő körülményre, melyszerint szép magyar hazánk földjén körül-belől 200,000 oly magyar gyermek van, kik árvaság, ruhátlanság, szegénység miatt az iskolázás áldásaiban nem részesülhetnek s így a magyar nemzeti kulturának nem harczossaiává, hanem kérekkötőivé lesznek. Ne lenne-e nekünk szükségünk ezekre? Hisz akárhány európai államocska összes tanköteleseinek létszáma alig tesz ki többet s azok mégis élnek, állanak, sőt virágzólag fejlődnek a hatalmas birodalmak mellett. — 200,000 magyar gyermek elhanyagolása nem csekély dolog számra kicsiny nem-

zetünk fejlődésére nézve! — Ezer éves hazánk kiépítésének nagy munkájában egy hatalmas sereget nyernénk ezen kitagadottak iskolázásával, hazafias irányu nevelésével Ennek mikéntjéről gondoskodnunk s legalább a magunk körében e terv megvalósítására munkálnunk, buzditanunk és áldozatokat is hoznunk elengedhetetlen hazafiui kötelességünk.

A mult őszi közgyűlés szives megbízása előtt meghajolva, — ezuttal e *szegény gyermekek iskolázásának s általában nevelő gondozásának módjára nézve* kívánom előadni nézeteimet.

Ámbár a népnevelési törvény gondoskodik arról, hogy a szegény iskolás gyermekek ruházattal s tankönyvvel a községi alapokból, nevezetesen a szegény alapokból láttassanak el; de mi ebben a tekintetben annyira szegényül állunk, csaknem minden községünkben, hogy a szegény gyermekek részére soha sem jut egyébre, csak egyik-másiknak koporsóra s szemfedőre

Azután tegyük fel, hogy a szegények ellennének látva ruhával s taneszközökkel; de sok szegénynek s különösen az egészen árváknak még ételéről, fenntartásáról is gondoskodni kellene; a mit pedig szegény alapjaink még a legerősebb községekben sem bírnának meg.

Városokban, hol az árva és szegény gyermekek — a lakosság nagyobb szám arányánál fogva — még nagyobb számban vannak, éppen ez a körülmény indította arra a nemesen érző emberbarátokat, hogy árvaházak létesítésén fáradozzanak. Mozgásba hozták a társadalmat; adakozásra hívták fel a könyörületes sziveket s ma már hazánkban 85 ily árvaház hirdeti az emberbaráti szeretet erejét. Ha meggondoljuk azt, hogy ezekben s az állami 5 árvaházban 3600 árva és szegény gyermek részesül gondos ellátásban, — lehetetlen, hogy azon intézetek nemes alapítói, jötevői s fenntartói iránt, ne a legőszintébb tisztelet, szeretet és hála érzelmeivel viseltessünk. — De a mikor ezt tesszük, — jut-e eszünkbe, hogy még ezeken kívül legalább is 200,000 szegény s árva magyar gyermek van ez országban, a ki kenyérért, ruháért esdekel s a kiknek — bárha ők nem kérik is — lehetővé kellene tenni az iskoláztatást. *Mit tegyünk? mit tehetünk érdekőkben?* Mindenesetre legjobban meglehetne oldani a kérdést az árvaházak létszámának szaporításával. És szó nélkül nagyon is elférne rajtunk. Hiszen a míg a mi magyar hazánknak összesen 90 árvaháza van — a kicsiny Sweicz, — mely csak egy hatod akorra, mint hazánk, — 75 árvaházat tart fenn. Az ország nagyságához arányítva tehát nekünk legalább 450 árvaházunknak kellene lennie, csakhogy a kis Sweiczot utól érjük. De hát mi a hiányzó 360-nak még vagy nem tudtuk

kiszemelni a helyét vagy nem kaptunk hozzájuk szegényt s árvát. — Ez intézetek felállítása, — az eddigi jelek szerint — az utókor feladata marad; de nekünk addig is tennünk kell valamit a magunk körében, mert itt a felelősség a máról, a jelenről a mienk.

Mit tegyünk mi a magunk körében? mit tehetünk falvainkban? — ez a kérdés.

Egyletet alakítsunk?.. Városokon megvannak a különböző jótékony-egyesületek, a melyek a szegény és árva gyermekek ügyét meleg szívvvel karolva fel — közülök igen sokat megmen-
tenek az elzülléstől.

Falvainkban azonban ily nevű egyesület nincs; ha kerülné is elvéteve vagy egy, az is távol áll attól, hogy az általam kijelölt célznak megfeleljen. Alakítsunk tehát megfelelőt — mondhatnák T. hallgatóim. De kérдем, hogy lehet-e hadsereget vezérelni addig, míg katona nincs? Lehet-e nekünk jótékony egyletet alapítanunk addig, a míg bár valamennyire képzett, gyakorlott harcosai nem lesznek az ügynök vidéken is? Érne-e valamit az, ha egyleteket alkotnánk falvakon kényszerűségből oly tagoknak is bevonásával, kik nem érezve át az egylet feladatát, — a lelkesedés és öröm hangjai helyett, untalan jajjokat hallatnának a tagsági díjak s fáradságokban meghozott áldozatokért? A tapasztalás sokszorosan igazolta a nagy mester ezen mondását: *»Ha kettő ti közületek egy akaraton léssen e földön, — minden valamit kérnek — megadatik az én menyei atyámtól.* (Mát. 18, 19.) De bizonyosságot tett arról is, hogy ha százan lennének egy egyletben olyanok, kik lelkükben nem egyek annak céljaival: nem mozdítják elő a nemes ügyet egy hajszállal sem. Az ily jelekből sok egyletnek már alakulásakor bizton meg lehet jósolni bukását. Azért tartom én első, sarkalatos dolognak az eszme terjesztését, fokozatosan a tagok összegyűjtését.

Ne egyletet alakítsunk hát mi egyelőre, mert nekünk tulajdonképen meg van az egyletünk, a melynek programmjában a jótékonyosság ezen munkaköre is helyet foglal s a melynek szervezete és szerveivel úgy a magunk szűkebb körében, mint a távolabbiakra is hatni tudunk — Ha nem egye-
süljünk a munkára a szó nemesebb értelmében. Mit tesz ez? Azt, hogy egyenként és együttesen vessük kezünket az eke szarvára; lépünk a tettek mezejére. Mi lelkészek és tanítók kell, hogy legyünk községekben *ama kettők*, kiknek a nagy mester szeriut egy akaraton kell lennünk minden jóban és szépben... Itt is nekünk kell kezdeményeznünk. Terjeszszük ez eszmét igazi buzgósággal. Vegyük számba községekben évenként előre a segélyezésre

szoruló szegény és árva gyermekeket s ezek számához és az igényelt segély mérvéhez képest igyekezzünk nemesebben érző és jobb módu hiveinkből kisebb csoportokat alakítani azok ellátására. Például van egy kisebb községben egy teljesen árva és egy másik nagyon szegény gyermek. Felkérünk a faluban 8 módosabb családot, hogy együttesen vegyék föl az árvának gondját. Adjanak neki szerre, minden 8-ik héten át ételt, félre tett ócska ruhákból készíttessenek neki új ruhát s tegyenek össze lábbelire s taneszközeire hetenkint 1—1 krt. Az így begyűlö 4 frt 16 krból a gyermek évi szükséglete teljesen fedezve lesz. — A másik szegény gyermek ellátására hasonlóképen felkérünk 6—8 családot Ezekkel együtt részt veszünk mi is a segélyzés miédkét ágátan s a gyermekek iskolabajaratásáról gondoskodunk. Hogy ez nem lehetetlen, ennek bizonyítékául felhozhatom derék torozkói népünk szép példáját. Tudva van, hogy hosszas időközön át az iskola összes tanulóinak házanként rendre főztek s így tették lehetővé évente egy sereg tanulónak megélhetését, előhaladását. Tovább megyek, Kolozsvárt minden tanárunk, papunk, intelligens családuknak házánál kapott s kap 1—2 székely tanuló gyermek élelmezést vagy másnemű segélyt Több hasonló példát hozhatnék fel; de minek? a mikor a fenntieknek csaknem mindnyájan tanui voltunk s vagyunk. Falu-helyeken is csak meg kell inditanunk a munkát; előkészítenünk a talajt; elhínterünk a nemes magvakat. A jó példák legjobban hatnak, legtöbbre tanítanak, buzdítanak. A kicsiny mustár magból terebélyes fa leszen. E segélyző csoportokból pár év alatt helyes irányzással minden községben egy jótékonyági társulat fog kifejlődni, mely büszkén fogja magáénak vallani Dávid Ferencz lobogóját

Erős hitem, meggyőződésém az, hogy a szegény és árva ügy ily módon való ápolása s fejlesztése oda fogja segíteni egyesületünket, hogy pár évtized alatt egy unitárius árvaház felállításával is meg fogja örökíteni egyházunk nagy mártyrjának dicső nevét!

Messze is mentem talán gondolataimmal; de ne feledjük el tisztelt közgyűlés! hogy a legnagyobb szerű emberbaráti intézmények eredete is csekélységnek látszott kezdetben s hogy az igaz lelkesedés kicsiny kezdetéből — mint mindenütt — úgy e téren is nagy dolgokat fog teremteni. Hisz vetettünk-e számot azzal, hogyha a szegény s árva iskolások gyámolításának ügyét csak a fenti módon vesszük is gyakorlatba, összes egyházközségeinkben évente legalább 3—400 gyermeket mentünk meg? Hány viruló községünk van, melynek lélekszáma ennél többre nem megy? Mintha minden évben egy új községet te-

remtenénk, mikor e gyermekeket a hazának s egyháznak há-
lásán érző derék, munkás tagjaivá neveljük!..

Azt hiszem tisztelt közgyűlés, hogy tervemet sikerült
megértetnem. Hozzá kell tennem még annyit, hogy községem-
ben a segélyezés ezen módját a helybeli tanítók és tanítónők
buzgó közreműködésével ezelőtt egy évvel már megkezdettük,
a mennyiben a most lefolyt iskolai évben 4 szegény és árva
gyermeket vettünk gondozás alá. A folyó tanévre a gyermekek
létszámának megfelelőleg több csoportot szerveztünk s összesen
8 szegény s árva gyermekről gonoskodtunk. A tapasztalat meg-
mutatta, hogy munkánk nem hiába való. Ezután végzendő
munkánkról és sikeréről fiókegyeletünk jövő évi közgyűlésének
lesz szerencsém részletes jelentést tenni. Legyen szabad meg-
kérnem összes lelkész és tanító atyánkfiait, hogy a községük-
ben elérendő eredményről a jövőre szintén jelentést tenni szí-
veskedjenek.

Megjegyezni kívánom végül, hogy a segélyezés általam fel-
hozott módjával legkevésbé sem akarom másoknak esetleg jobb
és czélszerűbb terveinek útját állani. A helyzet, a körülmények
némely községben mást parancsolhatnak. Itt kinek-kinek bölcs
belátása legyen az utmutató. De annyi bizonyos, hogy akármi-
képpen, de valamiképpen tennünk kell. Nagy kincs, drága
örökség jutott reánk; amikor a szellemi és erkölcsi élet mun-
kásaivá s irányzóivá avattattunk, ugyan kell igyekeznünk, hogy
jó sáfároknak bizonyuljunk. A munkamező előttünk áll, — az
utak nyitva. A szószék, az egyházi, iskolai, községi összejöve-
telek, a nyilvános és magán érintkezések bő alkalmat nyújtanak
ez eszmék ismertetése, terjesztése és megkedveltetésére.

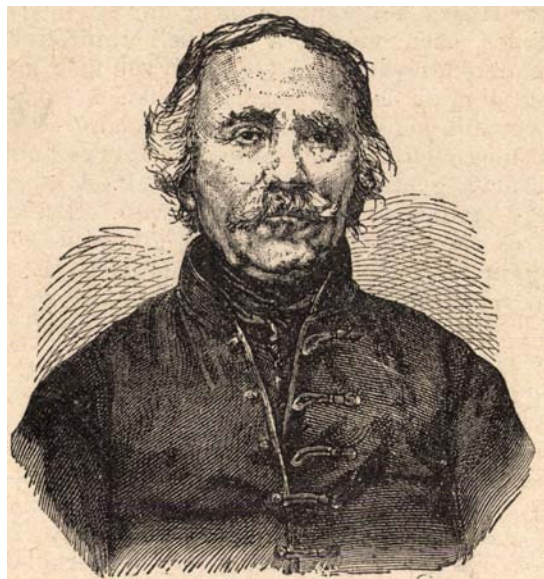
Ne aggódjunk a miatt, hogy az igazság beszéde eltévesz-
tené hatását! A jó lelkű hivek mindig meghallgatják a nagy
mester figyelmeztetését: »Nem akarja a ti menyei atyátok, hogy
egy is elveszzen e kicsinyek közül.« (Mát. 18, 14.) »Valaki ezek közül
egyed befogad az én nevemben, engem fogad be.« (Márk 9, 37.) »És
a ki italt ad egynek e kicsinyek közül, csak egy pohár vizet a tanít-
ványnak nevébe; bizony mondom néktek, nem veszi el anuak jutal-
mát.« (Mát. 11, 42.)

Csak vegyük fel a munkaterhét készséggel; Isten velünk
lesz segedelemmel. A felsegéltek hálája áldás lesz sgyházra és
hazára s a mi jót ezekkel tettünk — az áldásként lebeg örökre
a késő utódok felett is. Midőn ez ügyet a T. Közgyűlés szíves
figyelmébe ajánlom, kérem a tisztelt tagtárs urakat a hozzá-
szólásra

Ajtay János.

A vén mester.

— Az udvarhelyvármegyei tanítótestület 25 éves jubileumára —

Tiboldi István.

Az est leszállt. Már rég leszállt Az óra
Éjjélre jár s az utca még zajog.
Mikor tér itten a nép nyugovóra?
Tünődve kérdem — s tovább olvasok,
Kocsi-dübörgés, nóta, vihogás,
Rendőrök füttye s rá tolvaj-fogás:
Mind, mind egy hangba foly. már nem zavarnak,
Nincsen hatása rám e zür-zavarnak.

Elöttem régi könyv. Fakult a lapja.
Avult betűk. A tartalom naiv.
De lelkem e naivság megragadja:
Ó nép, de szépek a te dalaid!
Mohón szívom »Vadrózsák« illatát
S a lelkem szárnyat öltve illan át
Völgyön, hegyen, messze, messze földre
S bolyong mesétől, daltól megbűvölve.

Imhol a föld, hol »szebb a fűzfaág is«
A gyöngyvirágnál, mely másutt fakad ;
Imhol a nép, mely ha darócza jár is,
Dalban, mesében párja nem akad
A vén mester is, a kinek dala
Fülembe cseng, e földön élt s hala ;
Mely szép a fűz itt, ő zenge arrul — —
Jer a szívemre, jer, öreg troubadur!

A vén mester... Nem láttam de bizonynyal
Kopott magyar ruhát viselt szegény...
A tanítása? Nem járt nagy haszonnal
Se rá, se másra, — ugy sejttem én.
Milyen a stóla, olyan a tudás,
Kevés képező és sok oszporás...
Pótolta ezt egy-egy bucsuztató dal,
Melyért kijárt tojás, szalonna, sódar.

Igy élt a vén mester, az ősz Tibódi,
Nyikó mentének öreg dalnoka ;
Ruhában, oktatásban az új módi
Ő benne hívet nem foga.
Miként előtte s vele oly sokan,
Abéabot tanita pontosan
S nyilván nem tudott mást a *képezdérül*,
Hogy a magyar fül ettől tönkre sérül.

Dal és mese: ez volt birodalma
Az új világba maradt troubadur.
Csak meglegyinté új idők fuvalma,
— Maradt vén mester változatlanul
Ám hogyha megmaradt is réginek,
Nem szegte szárnyát az ő kedvinek,
Látván az ifju gazdát előre törvén — —
Ifjaké a világ: ez régi törvény.

Az ifjaké... És újra jönnek ifjak.
Ki tegnap ifju, ma már az öreg.
Az öregebben mosolyog az ifjabb...
Mi tegnap telt kalász, ma már — törek
Nincs jól ez így, ugy-e vén mesterem?
Nem szép mosolyogni a vén emberen!
Az ifju gárda törjön ám előre,
De nézzen vissza-vissza mult időre!

A fundamentumot le ti rakátok.
Mienk a fal. Kié lesz a tető?..
Szébb jövő képe nem mosolyga rátok,
Fölétek úgy borult a szemfedő.
Jer, jer vén mester, jertek társai,
Az ifju gárda áldomásra hí!
Szent áldomásra, szent ölelkezésre,
Rég elmúlt időkről emlékezésre!

Im, kéz a kézben, mind egy célra törve,
Az ifju gárda, az uj nemzedék.
Széltől, vihartól, bár el-el gyötörve,
Nem csüggedett, előbb-előbbre lép.
Miként neked, oly szép a föld neki,
— Szegény, mint ő s még jobban szereti —
A lélek az, mi volt; csak más a módi..
Jer, ünnepelj velünk, öreg Tibódi! **Benedek Elek.**

Nők világa.

Az egyleti élet sikere is jó részt a nők kezében van nálunk. Az 1899. évben aránylag jóval több nőtagja lett a D F. Egyletnek, mint férfi. Közelebbről a felső-fehéri fiók-egyletben, a mely pedig csupán öt egyházközségre terjed ki: 8 nő lett tagja egyletünknek: Ózsváth Gáborné, Lőrinczi Istvánné, Kiss Aladárné, Ütő Béláné, mind lelkészek nejei, Ferenczi Lajosné, Péterfi Gyuláné, Szilágyi Sándorné, Zechmeister Ilona. *Budapestről* belépett Perczel Ferenczné urnő. *Sátoralja-Ujhelyről*: Volf Józsefné *Tordáról*: Kanyaró Ferenczné. *Zsukról*: Br. Petrichevich Horváth Kálmáné és leányai: Melánia, Hortensia, [Katalin, Eszter, Antonia, összesen 17 uj nőtag.

Pár szó egy kellemes nyári kirándulásról

Tagart kisasszony, egyik legkedvesebb angol barátnőnk. az elmúlt nyáron nagyobb szabású kirándulást rendezett Schweizba. Társasága, melynek jelvénye egy kis rózsaszínű szalagcsokor volt, körülbelül ötven tagból állott, urakból és hölgyekből vegyesen, kik elhatározták, hogy pár kellemes hetet fognak Schweiz legszebb vidékén a Jungfrau, Finsterhorn, Wetterkorn és Eiger tövében a gyönyörű Grindewald völgyben tölteni Tagart kisasszony szíves meghívása folytán én is tagja voltam e társaságnak s augusztus első napjaiban érkeztem a grindelwaldi állomásra, hol Mrs. Rutt fogadott. A legszívé-

lyesebb üdvözetek kicserélése után felkísért új otthonomba, a szép kis schweiczi vendéglőbe, a „Pension Alpina“-ba, hol kényelmes hálószoba várta a fáradt utast. Alig hogy reudbeszedtem egy kissé öltözéket, az elfogadó terembe siettem, hol nagyon kedves és már rég nem látott angol barátaimmal szorítottam kezet. Ott voltak a többek között Tagart kisasszony, Dr. Brooke Hereford, a hampsteadi népszerű pap, Dr. Grieves és neje, kik a millenáris kiállításon Budapesten vendégeink voltak, Dangerfield kisasszony, a Channing House iskola helyettes igazgatónöje és még sok régi kedves ismerős, és rózsás arcú angol leány, kik között Kovács irén, ki hazatérőben volt két évi Londonban való tartózkodása után, magyarul üdvözölt s kivel aztán sokáig csevegtem a mi édes anyanyelvünkön, melynek bájos csengését oly hosszú ideig kellett nélkülöznie.

Megérkezésem után egy napi pihenőt tartottam s levélíráson és képes levelezőlapok küldözgetésén kívül, gyönyörködtem abban a remek kilátásban, melyet ablakomból a Berni Alpések fenséges panorámája nyújtott. Nemsokára megkezdődtek azután a hosszú séták, gyalog kirándulások és hegymászások. Minden nap, ha nem esett az eső s büszkén mondhatom, hogy az egész két hét alatt nagyszerű időnk volt, alig kaptunk 2—3 esős napot, felkerestük az Alpéseknek valamely gyönyörű kiránduló helyét. Láttunk vizeséseket, jártunk jégbarlangokban, hegyszakadékokban, felkerestük az alpesi legelők legmagasabb régióit s egy ízben négy óra hosszat mászkáltunk a „Jégtenger“ nevű grindalwaldi gletscheren, melynek alsó része sziklakkal és kavicszal van teleszórva, feljebb azonban tiszta fehér jégtükörhöz hasonlít. Ez volt legszebb kirándulásunk. Soha sem fogom elfeledni ezt a remek képet. Fejünk felett a szép, sötétkék ég ragyogó napfénnel, alattunk pedig, meddig a szem ellát, hullámos jégtenger, mély sötétkék hasadékokkal, melyekben tajtékozva rohan tova a gletscherből eredt hegyi patak, és körül mindenfelé hóborította hegyóriások, melyek mintegy őrt állanak a merész turisták fölött.

Máskor újra alkalmunk nyílt az ember bámulatos ügyességében gyönyörködni. A schweiczi mérnökök valósággal remekelnek hegyi vasutaikkal. Lauterbrunnenből Münchenbe, Európa legmagasabban fekvő falujába, mely különben az angolok és amerikaiak legkedvesebb nyaralóhelye, majdnem függélyesen vezet fel a hegyi pálya. Voltunk a Jungfraura vezető vasut végállomásánál is, de ez az út nincs még teljesen befejezve, folytatása valószínűleg a hegy belsejében függélyesen felfelé futó alagutban lesz, a végállomás pedig a Jungfrau kő mezőin.

Még csak mulatságos, ámbár nem egészen jól sikerült kirándulásról legyen szabad pár szót mondanom. Kovács Irén, egy idős angol ur és én gyalog mentünk fel Vitgnauból a híres Rigi Kulmba, hova négy órai fáradságos hegymászás után esti nyolcz órakor jutottunk fel, reszketve és dideregre a hegy tején uralkodó hideg esti szélben. De fáradozásainkat bőven megjutalmazta a remek naplemente, melynél színekben gazdagabb tündöklőbb képet soha sem láttam. Másnap reggel azonban hiába vártuk a napot, nem kelt fel, hanem elrejtőzött szürke fellegek és sűrű köd mögé. Kissé csalódva tértünk haza, de mégis büszkén, mert az egész társaságból mi voltunk az elsők, kik gyalog járták meg a Rigit.

Érdekesek és mulatságosak voltak estéink is, melyeket a nagy ebédlőben vagy az elfogadó teremben az egész társasággal együtt töltöttünk. Ilyenkor táncoltunk, társasjátékokkal mulattunk, rögtönzött hangversenyben vagy színelőadásokban gyönyörködtünk, vagy rendkívül érdekes és tanulságos felolvasásokat hallgattunk. Shrubside ur, a társaság vezetője és London egyik leghíresebb geologusa az Alpesek geologiai képződéséről és a gletszerekről tartott előadásokat s mindent megmagyarázott, mit utközben láttunk vagy tapasztaltunk. Moor ur, egy angol unitárius lelkész, ki jelenleg Strassburgban a német nyelvet tanulmányozza, filologiai magyarázatát adta a schweiczi hegyek, folyók, patakok, csucok, helyiségek stb. neveinek. Mások meg uti élményeikről olvastak fel és igen érdekesen beszéltek Amerikáról, a szent-földről stb. stb.

Vasárnaponként rendszeres unitárius istentiszteletet tartottak a jelenlevő lelkészek. Szóval semmi sem hiányzott. Szellemi élvezetről ép úgy gondoskodtak kedves vezetőink, mint lelki szükségleteink kielégletéséről s az egész idő alatt csak az a pillanat volt szomorú és fájdalmas, melyben búcsút kellett mondanom kedves, szeretett angol barátainknak. Fangh Erzsébet.

A f. évre több irónőtől kaptunk szíves ígéretet a „Nők Világába.”

Az ifjuság köréből.*

Az ifjusághoz.

— Ezen cikket a papnövédek önképzőköre lapjából »Egyházi lap« vettük át. —

A D. F. Egylet választmányának pár nappal ezelőtt tartott gyűlésén nevezetes dolgok történtek. Kár, hogy nem láthattuk személyesen azon arcokat és nem hallhattuk saját fü-

*Ezen czim alatt új rovatot nyitunk az ifjuság részére. Nagybárá irni fogják magok az olvasók, vagyis a mi saját ifjaink.

leinkkel azokat a szavakat, melyek ott elhangzottak, hogy újabb, nagyobb bátorságot merithessünk azokból, a ránk váró küzdelemre Most, midőn éppen ránk mordultak szomszédunk házőrzői; most lépik gárdánk élére egy hős vérből származott hős, egy bátor vezér, hogy vezessen, hogy irányítson. Ez a vezér a D. F. E. ujléle: *Bárá Petrichevich Horváth Kálmán*. Nem mulaszt-hatjuk el, hogy mi is üdvöt, éljént ne kiáltunk szerény kö-rünkben zz ő magasanszárnyaló, egyházunk multját, jelenjét s a jövőben reá váró küzdelmét oly élénken ecsetelő, mély be-látással, éber tapasztalattal megirt, lelkes szavakkal elmondott beszédére.

Csak áldhatjuk istenünket, csak hálával tartozunk neki, mert valahányszor szükségünk volt segítségére, mindig küldött megváltót!

Sorakozzunk kedves barátaim a P Horvát Kálmán táborába és ne csak mi álljunk az ő zászlója alá, hanem gyűjtsünk má-sokat is, hogy erősödjék kicsiny seregünk a D. F. Egylet, melynek célja szt. vallásunk terjesztése, erősítése és boldogítása. Fogjuk fel komolyan az egylet nagy célját és bár merre men-jünk a városon vagy a vidéken, mondjuk el mindenkinek ve-zéreink szavaival, hogy: „A jónak hirdetése és cselekvése által akarunk hatni a lélekre, a vallás vigasztaló szavaival és a jó példaadással. De azért befogadunk sorainkba más vallásukat is, mert hivatásunk első sorban: a jó erkölcsök beplántálása az emberi szivekbe, mely nincs vallásfelekezethez kötve“.

Érezzük át mindnyájan e szavakat s nagy munkánkban bátorítsón a költő szava:

„Változik a világ, gyengül a mi erős,
Érős lesz a mi gyenge volt azelőtt —
Más öltöbéli nép, más ivadék lép fel,
A ki észszel hódít, nem testi erővel.“

Szabó Albert.

Néhány vonás a könnyező szűz históriájából.*

Mária tisztelete, elismerjük, régi keletü. A pogányokból lett keresztények karolták fel istennők példájára a szegény, egyszerű zsidó asszony emlékét. Márcz 25-dike, mely ma „Gyümölcsoltó boldogasszony napja“, régen Cybelének, az iste-

* Abból a különös alkalomból, hogy Mária tiszteletére október hó-napban itt Kolozsvárt egy egész hétig tartó ünneplés rendeztetett a r. kath. egyház kebelében, egyik dolgozó társunk beküldötte ezt az ismerte-tést a Mária cultus történelméről. Mint történelmi ismertetés megérdemli a figyelmet.

Szerk.

nek anyjának tiszteletére volt szentelve. Az olaszok a zsoldárokat Mária dicsőítésére forgatták el, a *dominus* (ur) szó helyett mindenütt dominát tevén. A spanyolok Mária tiszteletére tartották bikaviadalaikat. Mindkét nemzet erkölcsi és szellemi sülyedéséről a közelmúlt idők elég meggyőzőn tanuskodnak. A szűzmáriás lobogókat csak imént is három világrészben tiporták porba, sokkal gyászosabban, mint a mi régi vitéz hadi zászlónkat a biboros Julián és Tomori érsek vezérlete alatt Mohács és Várna gyászterein.

A mi vitéz eleink itt Erdélyben Fehérvárt, Hunyadon, Szebenben, Fogarason és Kolozsvárt tartottak csodatevő képeket Szűzmária tiszteletére, mielőtt a protestáns vallás józansága beköszöntött. Luther és Kálvin megjöttével azonban ugy eltűntek e szent festmények, mintha soha ott sem lettek volna. A mint Pázmány felléptére a jezsuita babona ismét erőhöz jut, azonnal több helyen, 1644-ben pl. Pozsony mellett Mária-Thallban sirni kezd a Mária képe. 1664-ben Sárospatakon balszemével kacsint, majd vidáman hunyorit a csesztákói boldogasszony örömeiben, mert száz kóbor törököt megvesz az Isten hidege, mint erről a Spangár-féle „Máriás-krónikában“ hitelesen értesülünk. 1672-ben a sátorujhelyi pálosok templomában csordul ki a Mária-képből sok helyeken a vér, mivel az eretnek kuruczok gonoszul összevagdalták. 1696-ban Mária-Pócson sir keservesen a boldogasszony. 1697-ben Győrben izzad vérkönnyeket, mint ezt a jámbor Spangár atya félszázaddal később följegyzí nagy hitbeli álmélkodással.

A XVII-ik száz végén az osztrák zsoldon élő jezsuiták Erdélybe is bejutván, sehogy sem tudtak itt eleinte boldogulni. 1699-ben végre kipróbált módszerükkel a boldogságos szűz segélyéhez folyamodtak. Spangár szerint Kolozs-Monostoron, a „Kolozsvári könyvező szűznek históriája“ szerint, melyet magyarul, németül és latinul is több ízben kiadtak, a dobokamegyei Mikolán febr. 15-én, a német katonák láttára, egyszerre csak zokogni kezd a szűz Mária rusznyák eredetű képe. Az unalmukban ott lebzselő német katonák még soha sem láttak ilyen csudát az oláh templomban. Tábori papjok, Rosenfeld János jezsuita atya, ügyesen rendezvén a dolgot, nagy hire futott ez akkor éppen nem szokatlan eseménynek. Gr. Kornis Zsigmond azonnal ott terem s mindent elkövet a csodás kép megszerzésére. A kolozsvári és fehérvári plebánusok sem restek oda utazni s szorgalmatosan eljárnak e kiválóan fontos ügyben. Intézkedésükre márcz. 28-án 28 nagyobbbrészt oláh katolikus tesz tanuságot a kolozsvári parokhián a kép könnyezéséről, köztük Gr. Kornis Zs., ki *egymagára* azt is „erős

hittel vallotta, hogy nem csak a könyvezésnek csudáját látta légyen, hanem hogy a könyvezésnek idején *a szentképet és annak circumstantziáit is szorgalmasan megvizsgálta*, de semmi csalárdságot, vagy babonát azokban ő nem találhatott.“ Ez a Kornis a jezsuiták segélyével anyagi ügyeit csakhamar rendezte az ország kormányzója lesz. Együtt veszik el azután az unitáriusoktól a kolozsvári, a kálvinistáktól a gyulafehérvári legfőbb székesegyházakat. Ha ezt előre látta a Mária képe, nem sirni, hanem örvendeznie kellett volna.

A jezsuitáktól Kolozsvárt kinyomatott „Könyvező Szűznek Historiája“ szerint egyik lapon a könyvezésnek tanui közül vallomásukat „egy néhányan hittel pecsételték. (39. l.) Két lappal hátrább már: „Ezt az Isten csodáját nem két vagy három tanu, hanem 28 minden hitelre (?) méltó Tanuk lelkiisméretekből vallják, Istennel bizonyítják, *hitekkel pecsétlik*. (41 l.) Ugyanott a 42 lapon ezt látjuk! „Ennyi hiteles Tanuknak vallásán állj meg és a csodatevő Istent az ő szent Annyában dicsőítsed. Tőke vagy, nem ember vagy, ha ez nem fog rajtad, és ha azt állítod, hogy ennyi ember *semmi haszon fejében ily nagyot hazud*.“ Az 58. lapon pedig, a Mária-képből nyert tömördek haszonról szólván, ezt olvashatjuk:

„De kivált a Jézus legkisebb Társasága illy nagy drága kincset magáévá tévén, mindjárt nagy reménységgel kezdett vala lenni a maga Erdélyben való gyarapodásáról. Meg sem csalta reménysége. Mert azótától fogva ez óráiglan is szemlátomást tapasztalja mindenekben az Istennek nagy áldomását. A hol Mária, ott Mária által minden jónak bősége. Mivel mint a mézzel folyó Apatur mondja: Mindeneket Mária által akart az Isten velünk közleni!“

Látuivaló, hogy a jezsuitáknak nagy okuk volt a Mária-kép által való csodákra. A pia fraus növelte meg mindenütt az ő hatalmukat. Ez adott nekik vagyont, hitelt és befolyást. Valóságosan özönlött a szegény, félrevezetett hivek részéről a kolozsvári jezsuita templom kincstárába a sok ezüst sziv, ezüst szem, ezüst kéz-láb, aranyláncz stb., a kik vagyonukon hiu reménységet cseréltek be magoknak. A sok begyűlt drágaság egy részét 1773-ban elvitték a felosztatott jezsuiták magokkal (a hagyomány szerint alagut vezetett be rendházukból a templomba), más részét József császár beolvasztotta. Azóta is ha nem csurrant, cseppent: szépen gyülogetett az égi hit földi gyömölcse „Szűz Mária fainak“, a kegyes tanító rend szent atyáinak kezébe. 1899. okt. 27-én hat püspök is gyönyörködhetett a hitetlenség birodalmából elragadott szent zsákmányon a Nagyasszony templomának gazdagságáról híres kincstárában.

Ime, nincs igaza Majláth erdélyi püspöknek, a ki minap

összegyűjtötte a sötét középkor tisztos maradványait maga köré s nyilvános szószékről azt hirdette a máshitűekről: sajnálatraméltók, mert vakok lévén, nem látnak. Sajnálkozzék inkább a maga hivein! Mi nagyon is jól látjuk a vallás leple alatt üzött ámitásokat, a botránkoztató visszaélést az Istenadta józan észszel, a világos, okos elmével. Ugyan miért erőlködnek? Mit várhat a középkor sötétsége a XX-ik század küszöbén, mikor már a XVIII-ik században ilyen epigrammán mulattak a Majláth-tüntetésből most is elmaradt Kolozsvár intelligens körei:

Régiek elmultak és megavultanak,
Nem bolond a világ: megokosodtanak.
Kinek miye vagy, ládába szoritja:
S a papok konyháját ő nem zsirosítja.
Ezüstjét nem rakja a szűz oltárára, —
Bánkóért is a szűz mostan segít rajta.

Egyvacki Jóllát

Vadrózsák a székeljöldről.

— Gyűjtögetik, a kik nem félnek a tövistől. —

II. csokor.

Barátságos beszélgetésre ment egy alkalommal a k . . . . i pap tőle nem messze lakó árendás komájához, a ki egyéb dolgok között szeszes italt is árult. A beszélgetés folyamán beállit egyik hive s kér egy porció pálnkát, a mit elfogyasztván, a másodikat is megkéré, de egy kissé restelkedvén papjától, így szól hozzá: »Tisztelendő uram, ennek az én gégémnek olyan rossz *ontorája* van, hogy ha beleöntök valamit, egy csepp sem marad a számban!« A pap haragosan mutatva a falon csüngő kötelekre, válaszolja: »Ha rossz bizony, segítsen rajta kend! itt a falon az abroncs, 10 krért egy olyan erőset vehet, hogy ha azzal megabroncsozza a gégéjét, biztositom, hogy soha többé egy csepp pálnka se megy le azon.« Az atyafi sietett fizetni, hogy minél gyorsabban távol lehessen papjától.

Konfirmáló ifjak vettek urvacsorát a Zs . . . . i templomban. Volt köztük egy, ugynevezett félkegyelmű fiu is. A tréfás kántor előre számítva arra, hogy Gyurka valami ügyetlenséget fog elkövetni, folytonos figyelemmel kísérte az orgona mellől. Egyszer látja, hogy Gyurka a kenyeret nem vette szájába, hanem nézegetett s olyan forma mozdulatot tett, mintha a zsebébe akarná csúsztatni. A kántor alig hogy elfujta: »Szent vagy Isen...«, félbehagyja az orgonálást, éneklést s erős hangon lekiált a karból: »*fald be Gyurka!*« s mintha semmisen történt volna, tovább folytatja az orgonázást és éneklést, — ... *szent vagy!*“

Részvétellel kérdezősködik a pap az anyától beteg gyermeke horgyléte felől. »Jaj, instálom — mondja az asszony — oly erősen nagy beteg, hogy még a szék doktora is hideg vizes *ajnszlágot* rendelt a fejére«.

Meghalt a gazda nagyobbik fugyermeke Hirül adja egy asszony a papnak, a ki lelkéből sajnálkozik a szomorú eset felett. »Jaj instálom — mondja az asszony — ugy siratják a halottas háznál is... az édes apja még azt is mondta, hogyha egy tehene döglött volna meg, talán nem búsulna olyan erősen, mint a fia halálán«

A válópereknek papiszéken intézett boldog időszakában történt, hogy a néhai K... esperes egyik társával tanukihallgatás végett megjelent egy községben. Jó módu, intelligens székely gazdánál szálltak meg, a ki gazdag ebédrel vendégelte meg őket. Nem hiányzott egyéb, mint a jóízű ételek közben egy pohár jó bor. De ez nem lévén az asztalon, kedélyes beszélgetéssel pótolták hiányát. Az evés végeztével pipára akar gyujtani az esperes, a midőn a gazda nagy hirtelenséggel felugrik s az „almárium“ tetejéről leszed egy pár üveg jó bort mondván: „Hó, hó esperes ur, ez még hátra van!“ Az esperes tréfásan mondja: „Ménkö üsse meg kendet, hát ezt nem tudta előbb ide tenni?“ Erre a házi gazda kissé méltatlankodva, így felelt: »Már Tisztelendő Esperes ur, mi a marhát is előbb étellel tartjuk jól s csak azután itatjuk meg.«

Felsőbb rendeletre tanítónői állást kellett szervezni egyik ekklesiában. Ott is, mint mindenütt, a nép bizonyos előítélettel viseltetett a tanítónő iránt. Az esperes a lehetőleg igyekezett eloszlatni a balvéleményt, magyarázva, hogy most a nők is annyit tanulnak s ugy képesítettnek, mint a férfiak s kivált a kis gyermekek tanításánál, nevelésénél az ők szelid bánásmódjuk, mily áldásos hatással van stb. Az egyik atyafi erre azt mondja: „Az mind szép s az mind igaz, a mit a Tisztelendő Esperes Ur mondott, de már, azt velem senki el nem hiteti, hogy egy *fejérmép* annyit tudhasson, mint a Tiszteletes Mestúram.“

Közli: * . *

Egy kert.

(Allegoria.)

Nelsau G. Morton.

Egy embernek volt egy nagy kertje, melybe különféle nemű veteményeket ültetett. Azon gondolkozván, hogy miképen lehetne bő termést eszközölni, így szólt magában: „Nem hagyom ezen növényeket nagyon közel nőni egymáshoz, nehogy összeelegyedjenek és igen elsűrösödvén, apró fejet teremjenek.“

Fogta magát, felosztotta kertjét három részre. Az egyik részbe ültetett borsót, a másikba paszulyt és a harmadikba gabonát vetett. Az elkülönített táblák közé magas kerítéseket állított, melyek nemcsak a különféle veteményeket választották el egymástól, de a nap éltető melegét is elzárták s így a vetemény-fajok között nagyon sok giz-gaz termett.

Mit tehetett tehát egyebet, min hogy szorgalmasan hozzáfogott a gyom kitakarításához. Mikor elérkezett a szedés ideje, összegyűjté fáradságos munkájának gyümölcsét.

De midőn szétekintett a nagy területen, melyet oly nagy fáradsággal megművelt, így szólt: »Miért adott ez a nagy kert oly kicsiny termést? Hiszen csaknem minden időmet gondozásával töltöttem, földjét trágyáztam és a gyomot szorgalmasan irtottam belőle? Miért kapok ily csekély jövedelmet munkámért?« Hasztalan tépelődött e kérdés felett, végre barátaihoz és szomszédaihoz fordult feleletért; de azok sem tudták megfejtetni a titkot. Így telt el néhány év, komolyan és gondosan munkálkodott; de az eredménynyel sehogy sem volt megelégedve.

A mint az idő telt, a mi emberünk is okosabb lett és egy napon kertjében járván, még egy kísérletre határozta el magát: »Lebontom a nagy kerítéseket — mondá — és elhagyom, hogy a paszuly, borsó és gabona nőjenek együtt.«

És a következő tavaszon lerontotta a kerítéseket és betette kertjét különféle vetemény magvakkal.

Midőn a szedés ideje elérkezett, összegyűjtötte a termést és csodálkozva nézte, hogy a gyarapodás sokkal nagyobb, mint előbbi években.

Ekkor mosolyogva mondá: „Oly sok évig hasztalan próbálgattam: miképen tehetném kertemet termékenyebbé és ime, most felfedeztem a titkot! A magas kerítések elzárták a nap melegét a veteményektől és a földet nyirkossá tevén, a giz-gaz könnyebben nőhetett. Most azonban a vetemények minden oldalon akadálytalanul nőhettek s szépen kifejlődhettek. Én pedig, ime, bővebb termést kapok, kevesebb fáradsággal!«

Gálffy Zsigmond.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— Az új év sok tekintetben valóban új lesz az unitárius egyházban, mert a szervezetben létesített módosítás 1900. január 1-ső napján lépik életbe. Új szabály szerint fog menni minden dolog. Innen távulról tekintve, úgy látjuk, hogy az új kort a törvény fogja uralni, a régi helyett, a melyről ma, némileg mosolyogva, azt mondogatjuk, hogy a patriarchalismus kora volt. A patriarchalitmusnak is meg voltak a maga jó oldalai, a legalismusnak is meg lesz. Abban a hagyományos jó unitárius szellem uralkodott. Kiki a maga buzgósága szerint dolgozott. Némelyek idejük és energiájok legjavát, példás önfeláldozással szentelték az egyháznak. A közel multból a Kriza, Nagy Elek, Mikó, Pap Mózes, Kovácsi, Buzogány, Jakab Elek alakja lelkesítőleg magaslik ki. Alattuk a nagy próbát szerencsésen kiállotta és a megújulást sikeresen megkezdte egyházunk. Az újról még nem szólhatunk, de kettőt előre tudhat mindenki: a betű megöl, a lélek meg-elevenít. Mi a törvény betűi mellé kérünk a hagyományos unitárius szellemből, de minél többet s akkor bizonyjal jól fog menni minden.

— Örömhír. A vallás és közokt. miniszter ö nm. vig karácsonyt akarván szerezni szeretett főpásztorunknak, tiz lelkész részére, éppen karácsonyra kiutalta, a lelkészi államsegélyt, összesen 8,440 kor. 31 fillért. Ebből az összegből részesülni fognak: a kidei, csegezi, tor. szentgyörgyi, dicső-szent-mártoni, bethlen-szent-miklósi, dombói, enlaki, kálnoki és kilyéni lelkészek. Legtöbbet a kidei és kilyéni fognak kapni. A segély a kolozsvári adóhivatalnál utalványoztatott ki és Kolozsvárt vehető föl. Mindenik lelkész külön értesítést fog kapni. Három kivételével az összes folyamodásokhoz meg vannak adva a kívánt kiegészítő igazolványok, így hát az összes lelkészek megkapják a segélyt rövid idő alatt.

— A torozzkói népes és híres egyház új lelkészének Németh Istvánnak beiktatása december 10-én a népes hallgatóság jelenlétében történt. Beiktató lelkész Létay Domokos szép gondolatok s hasonlatokban gazdag beiktató beszédet tartott. A gyülekezet nevében a t.-szt.-györgyi öreg lelkész, Siménfalvi György szólott, ki több mint két hónapon át — ha nem felsőbb megbízásból is — de egyes gyászos családok felkérése nyomán, lelkészi beszolgálatát teljesített. Szívesen üdvözölte az új lelkészt, buzdítván, hogy hiven szolgálja egyházát alkalmas és alkalmatlan időben. Az új lelkész beköszöntő imája lélekemelő s buzgalmat keltő volt. Beszéde gyakorlott szónoki képességgel kidolgozott, talpra esett előadás, szép hasonlatai s példázataival a figyelmet végig lekötve tartotta. Különösen érdekesen hatott ama kifejezése, midőn új gyülekezetéhez így szólott: *hogy: nem t i v á l a s z t o t t a t o k* engemet, hanem én választottalak titeket stb. Németh István nemcsak a torozzkói népes egyháznak, hanem az egyházkörnek is díszére és hasznára fog válni. A templomi ünnepélyes jelenetek után az iskola egyik termében bankettre gyűltek össze az egyház keblbi tanácsa tagjai.

— Sándor Mózes Udvarhelymegye kir. tanfelügyelőjét és családját súlyos csapás érte, 23 éves Ferencz fiának elhunytával. A derék család gyászában részvételt osztozunk.

— Szőkefalvára a főtiszt. püspök úr kinevezte lelkészszé, egyelőre helyettes minőségben, Szabó Albert IV. éves papnövendéket, ki állását már ünnepszombatján elfoglalta. Szabó Albert papműködése iránt a legjobb reményt tápláljuk. Isten segítse.

— Az árkosi unitárius egyházközség új énekvezére Útő Lajos, okleveles tanítójelölt nov. 30-án elfoglalta hivatalát. Az egyház tagjai — egyhangu lelkesedéssel választották meg és meleg szeretettel fogadták. A sepsi-szentgyörgyi vasuti állomáshoz lovas-legények, koszorú leányok és a hivek nagy serege vonult ki elejébe. Barabás Ferencz egyháztag igen szívélyesen üdvözölte. Az ének-

vezér köszönetet mondott a nem várt fogadásért. A község végén két mozsár-ágyu jelezte a megérkezést. Az énekvezéri lakban Nagy Lajos kőröspataki lelkész üdvözölte az új lakót, ki válaszával teljes mértékben megnyerte a hívek tetszését. Az ünnepélyes beiktatás decz. 3-án volt. Székfoglaló beszédében Koloss. III. r. 16. v. alapján fejtette ki, hogy minő hatása van a templomi isteni tiszteletben az éneknek. Nagy Lajos beiktató lelkész lendületes beszédben avatta be őt hivatalába és ajánlotta a hívek szeretetébe. Emelte a hatást, hogy a beköszöntés alkalmával az énekvezéri teendőket közkívánatra az édes apa, Ütő András nagy-ajtai énekvezér és áll. isk. tanító végezte. A délutáni isteni tisztelet végzésére Ütő Béla alsórákosi lelkészt, az ifjú énekvezér testvérbátyját kérték fel az egyház tagjai s ekkor nagy megnyugvásukra és igazi örömmel hallgatták énekvezérük gyönyörű orgona-játékát és kellemes éneklését. Mindenki sietett üdvözlésére az új énekvezérnek és a szülőknék, kik szülőfalujoknak ily kitünő énekvezért adának legkisebb fijkban.

T u d ó s í t ó .

— **A kolozsvári ev. ref. egyházközség** a hívek között a vallás-erkölcsi érzés ápolása érdekében „Prot. Estély“-eket rendez a város különböző részein. Az alapján és céljában egyaránt nemes intézkedésnek tulajdonképeni indító oka a kath.-mus tulságos hódítási viselkedése és a város területén, különösen a calvini felekezet testéből gomba módra kinőtt sekták ellensúlyozása. Az első „Prot. Estély“ decz. hó 3-án tartott a theol. Facultás dísztermében, a hol ugy a mivelő közönség, mint a nép köréből, számosan jelentek meg. A női és férfi vegyes énekkar egy szép egyházi éneket adott elő. Dr. Bartók Gy. püspök olvasta föl megnyitó értekezését „A Jézus vallása, mint az erkölcsi világrend alapja.“ Evangeliumi alapon szépen és érthetően tárgyalja, hogy a Jézus vallása az az alap, a melyen a mai erkölcsi világ társadalom és az egész emberiség haladása s nemes törekvése nyugszik. Ez alapon fejtegeti a Jézus felfogását az imádkozásról, felebaráti szeretetről, s igen szépen világítja meg a Phariseusok és lelki szegények közti különbséget. A lelki szegényeket, mint Jézus igazi követőit és valódi keresztényeket tünteti föl, a kik nem a külsőségekben, nem az alamizna osztogatásban tetszelegnek, hanem a szív nemes érzései ápolásában, a lélek mivelésében, a kedély nemesítésében. Végül kijelenti, hogy az emberiség haladása, mivelődése, a szeretet terjesztése csak a kereszténység és abban is csak a prot.-mus kezébe van letéve. Nagy Károly theol. tanár bezáró beszédében kifejtette ezen összejövétel célját, hogy t. i. felolvastatnak és a „Prot. Irod. Társulat“ kiadásában megjelenő „Koszorú“-ban népies előadásokat tartanak, hogy így míg egyfelől szélesbitik a tudás körét, másfelől a nép legalsóbb rétegeit is megismertessék a tudomány folyton növekedő vívmányaival — méltó megnyilatkozásai voltak a magyar prot. egyházak régi óhajának, hogy minden erőinket latba vetve gátat vethessünk a kath.-mus rohamos hódításainak.

— **A főtisztelendő püspök ur könyvéről** a Protestáns Egyházi és Iskolai Lap, mely a hazai protestáns irodalmat kiválón éber figyelemmel kíséri, ezeket írja: Unitárius Kis Tükör, vagyis az unitárius egyház története, hitelvei, egyházalkotmánya és szertartásainak rövid foglalatja. Irta: Eerenz József unitárius püspök. Harmadik átdolgozott kiadás. Kolozsvár, 1900. Stein János kiadása, 197 lap, ára 80 kr. — E művecske megírására az birta az illusztris szerzőt, hogy az unitarizmus iránt érdeklődőknek oly vezérfonalat adjon, a melyből az unitárius egyház történetét, hitelveit, szervezetét és szertartásait rövidbe foglalva megismerhetik. Ennek a cél-
nak a könnv meg is felel. Szerkezetében épp ugy, mint irányában tiszta világos, könnyen áttekinthető. Legterjedelmesebb a történeti rész (1—146 lap), mely részletesen elbeszéli az unitarizmus hazai és külföldi történetét. Ebben az a jellemző, hogy nemcsak az egyháziilag szervezett unitarizmust öleli fel, hanem a liberális theologiai és egyházi irányokat is az unitáriusok

javára foglalja le; sokszor tulmerész mondások kíséretében. Pl. az öske-reszténzségről szoltában ezt irla: A három első század annyira magán viseli az unitárius vallás jellegét, hogy azokat méltán unitárius századoknak lehetne nevezni“ (11.); vagy a ker. vallás legelső okmányai, az evangéliumok (csak hogy nem az evangéliumok, hanem a Pál levelei a ker. vallás legelső okmányai. Szerk.) S ezekben főleg az Ur Jézus Krisztus beszédei világosan és félreérthetetlenül az egy személyű Istent tanítják, a mi az unitáriusnak is alaptétele (1. l.) »A jelen század egyházi liberalizmusa mondhatni, egy jelentőségu az unitarizmuszal« (131. l.) Ez alapon Strauszt, Renant, ifj. Coquerelt, Revillet, Lang Henriket az unitáriusok számára foglalja le. A II. rész a hittant, a III. rész az egyházalkotmányt, IV. az egyházi szertartásokat ismerteti. A ki az unitárius egyházzól tájékozást akar szerezni, az ebben a »Kis Tükör«-ben megtalálja a legszükségesebb tubnivalókat. Ezekből a tudovalókból azonban ki van zárva a szentháromság, a eredendő bün, az elégtétel, a sacramentumok kegyelem ábrázoló és pecsétlő ereje és a szt. irás, mint Isten igéje, mivel az unitáriusok a bibliából csak azt fogadják el, a mi a józan észszel es lelkiismerettel meggyezik. (F.) Igazuk van. Jól teszik. U. K. Szerk.

— **A barothi leány-egyházközség** részére a Zs. Fő Tanács a halhatatlan emlékü Berde Mózesünk alapítványából 50 frt segélyt adományozott, Mélt. id. Daniel Gábor főgondnok ur 10 frtot, mint kegyesen ígért kepit-1890. évre. Áldjuk meg jóltevönk emlékéit és köszönjük az élő nagyok jó-tétémenyét. Felső-Rákos, 1899. decz. 16. Lőrinczi István unitárius lelkész.

— **Köszönet nyilvánítas.** A tövisi és marosmenti unitárius hitrokonok Urasztalára Inczei Albert gyógyszerész neje született Horváth Margit urnő, négy darab gyönyörűen varott és himzett terítőt ajándékozott. Ezek értéke 60 frt A hivek nevében fogadja ajándékozó urnő ezen kedves, szép és Istenünk dicsősé-gére szolgáló ajándékáért halás köszönetemet. Az Isten dicsőségére hozott első áldozat a szétszórtan élő hiveket egymáshoz csatolja, és hitre, buzgóságra indítja. A mi egyetlen egy Istenünknek áldása szálljon e nemesen érző nőre és esaládjára. Együttal szives köszönetet mondok Inczei Albertnek és kedves családjának, vala-mint Dr. Boér Jenő és családjának nagy vendégszeretetükért, melyben részesit-tettek.

Mózes Mihály
abrudhányai lelkész.

— **Nyilvános köszönet.** Buzgó nőink kezdeményezésére és áldozat-készsége mellett a mi ősi templomunk belseje pünköszt ünnepére fehérbe öltözött, A hitbuzgóság szárnyakat kölcsönzött Karácsonyfalva unitárius asszonyainak. A költségekre adakoztak: Béla Balázsné 1 frtot, Demeter Dénesné*, Barabás Dénesné, Kelemen Lajosné, Pünköszt Gyuláné, Szabó Mihályné*, Béla G. Józsefné*, Béla Pálné, Rigó Józsefné*, Máté Ferenczné, id. Bálint Áronné, Balogh Jánosné, Szentpáli Sandorné, Bálint Mózesné, Benke Mihályné, Toth Mózesné, Szöcs Jánosné, Béla Jakabné, V. Kovács Andrásné, Kilyén Józsefné, II. Kovács Andrásné, Kovács Mihályné, Kilyén Áronné, Barabás Károlyné, Barabás Ferenczné, özv. Jáné Andrásné, Bálint Jánosné, Elekes Andrásné, özv. Balázs Józsefné, Béla Mihályné, Szabó Mózesné 50 - 50 kr. Bálint Ferenczné, ifj. Benke Ist-vánné, Kusztora Ferenczné, 40 - 40 kr. Szolga Györgyné, Kovács Áronné, Bálint Dénesné, Szilágyi Istvánné id. Benke Józsefné, Bálint Andrásné, ifj. Mátyás Ferenczné, Szabó Péterné, B. Felszegi Istvánné. Kovács Jánosné. 30 | 30 kr. Balázs Mózesné, Béla Józsefné, Tikosi Istvánné, Ráduly Sandorné Noda Péterné, id. Goszin Istvánné, Bálint Károlyné, ifj. Boldissár Ágnes 25 - 25 krt., Salati Andrásné, Kovács Jánosné. B. özv. Szondi Györggné, K. Felszegi Istvánné, özv. Jáné Ferenczné, Pálffy Mózesné, Tóth Pálné, Tóth Andrásné, Molnár Györgyné, Mihály Zsuzsa, Barabás Mózesné, Varga

Ferenczné, Mátéfi Lajosné, Zágoni Sándorné, ifj. Tóth Ferenczné, 20—20 krt. Mátéfi Károlyné, Varga Dénesné, Barabás Sándorné, Lőcsei József, Homoródi István, Szabó Rebi, Bukura Istvánné, 15—15 krárt., Csegezi Jánosné, 14 krt., id. Csiky Istváneé, id. Szabó András Molnár Andrásné, Mátéfi Dénesné, Mihály Ferenczné 10—10 krt. id. Fűzi Jánosné, Péter Józsefné 4—5 kr., Együttal egy diszes új szószerk is állítottatott, melyhez hozzá járult Demeter Dénes 3 frrtal, id. Salati István 2·50 kr. id. Kálmán Ferencz, Molnár György, id. Csegezi József 1—1 frt., id. Józsv István és Orbán Péter (ez az öt 48-as honvéd) és Béla Pál 50—50 krral. Az új szóházekre egész bibliát ajándékozott József fia emlékére id. Fűzi Andrásné. Isten minden áldásaival áleja meg áldozatkész biveimet.

Hom.-Karácsonyfalva, 1999. jun. 3.

Demeter Dénes

unitárius lelkész.

— **Mikor írjunk levelet?** Hát a mikor van valami mondani valónk. De egy okos egyházi lap szabályul ezt állítja föl: „Soha ne írj levelet a mikor föl vagy haragudva.“ Egy másik lap nagyon helyesen így okoskodik: Irj levelet a mikor föl vagy haragudva. Dühöngd ki magad teljesen. Mondj el mindent, ami sziveden fekszik, s éppen azokkal a szavakkal, a melyekkel legjobban esik, s a mikor egészen kibeszélted magadat, akkor kövesd a Lincoln tanácsát: a levelet tépd el és dobd a tűzbe, mert a haraggal írott levél soha sem érdemli meg az elolvasást.

— **Gazdasági ismétlő iskolák könyve.** Egy kitünő írónk Benedek Elek ma-holnap egy egész könyvtárt állithat össze a saját műveiből. Egyik bájosabb, jobb és hasznosabb a másikkal, mert a sok kitünő író között kevésnek adatott oly jó ízlés, oly kitünő magyar nyelv. a milyen ennek a derék székelynek. Földes Géza méltó társa. Ők ketten többet lenditettek a tanítók sorsán három esztendő alatt a Nemzeti Iskolával, mint a korábbi országgyűlés 13 esztendő alatt. Most a gazdasággal foglalkozó magyar népet vették szárnok alá és a gazdasági ismétlő iskoláknak oly derék olvcsó könyvet teremtettek, a melynek a magyar irodalomban nincsen párja. A könyvet a közöttek. ministerium adta ki. Ebből igazán sok mindent lehet tanulni: a magyarok történetét; földrajzát; egészségtant; gazdaságot; Magyarország alkotmányát és magyar nyelvét. Ara a nagy könyvnek csak 60 kr. minden gazda házánál megkellene hogy legyen, mert sok haszna van.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Boldog újévet kívánunk olvasóinknak!

A Dávid Ferencz Egylet választmánya nov. 30-án számos igen lényeges határozatot hozott, melyeket megküldött a fiók-egyleti elnök uraknak. A választmány reméli, hogy az új év új és szép eredményeket fog biztosítani az egyletnek minden téren.

Az udvarhelyköri „Dávid Ferencz fiókegylet“ ez évi őszi közgyűlését november 16-án tartotta meg H. Szt.-Péteren. Bár jóval kisebb méretekben folyt le a Derzsbent tartott tavaszi közgyűlésnél, a melyet méltán nevezhattünk ünnepségnak, de a lelkesedés és buzgóság mértékét s főleg a hatást és eredményt tekintve, jobban sorakozhatik a mellé. — Az általános lelkesedés és buzgóság első sorban természetesen egyl. elnök, Sándor Gergely derzsi lelkész érdeméül tudható be, a ki buzgósággal és úgyszeretettel vezeti az egylet ügyeit általában, lelkesedve lelkesíti s a ki ezuttal is hű maradott magához gonddal és figyelemmel összeállított s legapróbb részletekre is kiterjedő elnöki jelentésében és megnyitójában. Részt kér az elismerésből Ajtay János, homoród-almási lelkész működése ily című felolvasásával: **Miként lehetne a hazánkban lévő iskolázatlan gyermekek sorsán segíteni?** Nagy

elismeréssel találkozott, hogy annyi megoldásra váró fontos kérdés között éppen ezen — kevés figyelemben részesülő — kérdés kötötte le érdeklődését. Általános helyesléssel találkozott azon nézete, hogy annak a mintegy 200 ezer gyermeknek ügyét, a kiket mostoha sorsuk elzár az iskolától: a papoknak és tanítóknak kell a maguk körében, társadalmi uton, a lehetősebb családok segélyül hívásával fölkarolni. A gyűlés általános lelkesedéssel fogadta az eszmét magáévá is tette s a pap- és tanító-tagok magukra vállalták a munkának megkezdését és az eredményről jövő közgyűlésre jelentést tesznek. Tiszt. Sándor Gergelyné urnó, írta: Tompa Mihály „Isten akaratja“ című hangulatos költeményének találó, szép, megható előadásával gyönyörködtette a templomi közönséget. Meg kell említnünk Kádár Lajos gyepesi lelkes hangulatos főemelők alkalmi imáját, a mely bekezdő része volt a gyűlésnek; a homoród vidéki tanító dalkörnek az egyes programpontok között érzéssel előadott két szép énekét. A gyűlés iskolai részéből megemlítjük, hogy az egylet könyvtára számára több könyv szerzése meghatározottat. Miután az egyletnek kevés a pénze, előállottak az evangéliumi asszonyok méltó képviselőiként azon unitárius nők, a kik hasonló alkalmakkor sohasem szoktak hiányozni áldozataikkal; s a Tiszt. Egyed Ferenczné urnó 5 frtot és özv. Dimény Sándorné urnó pedig 2 frt 50 krt ajánlott fel a fenti célra. Legyen e helyen is hálás köszönet érte! Ezek és az ezeket követő néhány kisebb fontosságú jelentés és indítvány után az őszi közgyűlés egy barátságos társas ebéddel véget ért s a jelen voltak — bizonyára a legjobb benyomásokkal — távoztak el. (Ü. K.)

A küüllőköri D. F. fiók egylet pénztárába 1898. január 1-től 1899. december 1-ig tagsági díjat fizettek: Gvidó Béla 1898—99-re, dicső-Szent-Mártoni unitár egyház 1898—99-re 2—2 frt, Vajda Ákos 1894—98-ra 5 frt (Dicső-Szt-Márton), Incefi Áron 1898-ra 1 frt, Kiss László 1895—96-ra 2 frt (M.-Sáros), Szinte Sándor 1898—99-re 2 frt (Deés-falva), Dombói Unitárius Dalkör 1898—99-re József Dénes 1898—99-re 2 frt, id. Miklós Sámuel 1898—99-re 2 frt, Székely Sámuel 1898—99-re 2 frt, Székely Márton 1898—99-re 2 frt, Székely György 1898—99-re 2 frt, Útő Lajos 1897—98-ra 2 frt, ifj. Miklós Sámuel 1899-re 1 frt, (Dombó), Nagy János 1895—98-ra 4 frt, (Harangláb), Molnár János 1894—98-ra 5 frt, Csegezi János 1896—98-ra 3 frt, (Ádámos), Fodor Ferencz 1889—94-re 6 frt, (B-Szent-Miklós), Kis Sámuel 1898-ra 1 frt, (K.-Széplak.—Deés-falva, 1899. december 1-én. Hadházi József s. k. pénztárnok.

Kereszturi főkegyelet tagjai 1899-ben. Alsó-Siménfalva; Német István, Kozma Elek, László Péter, Olvasó egylet (alapító.) Benczéd: Bennzédi Ferencz, Firtos István, ifj. Pap Zsigmond, Benczédi Sándor, Firtos Lajos. Alsó-Boldogasszonyfalva: Geréb Sándor. Bözöd: Boer Lajos. Bözöd-Ujf. ifj. Fazakas Dénes, Péter Sándor (a jövő évtől nem itt, hanem az udvarhelyi körben.) Énlaka: Kozma Dimén, Nagy Ferencz, Máté Juliska. Fiafalva: Geréb Zsigmond, Kozma Miklós. Firtos-Váralja: Máté Lajos, József János, Önképzőkör, Kadács. Sándor Áron. Gagy. Gáifalvi János, Pálfi Miklós, Pálfi Mihály. Kede: Bartók Endre. Kis Solymos: Nagy Sándor, Derzsi Gábor, id. Tamási József, Godra Mihály. Kobátfalva: Önképzőkör, Oszvath Áron, Oszvath Ferencz, Pap László, Deák Sándor. Korond: Kádár Lázár. Martonos: Gábor Albert. Olvasó egylet. Medesér: Ferenczi Áron, Derzsi Dénes, Eklőzsia. M-Zsákd: Ince Dániel. M-Andrásfalva: Zöld Mariska. Parajd: Vitá, Iis Elek, Pipe: Fekete Domokos. Rava: Végh Mihály, József Mihály, Eklőzsia-ifj. Fülöp Mózes, Bereczki Lajos. Tordátfalva: Deák Miklós, Péter Jozsef, Végh Gyula, Gombos Mihály, id. Boros Ferencz, Halmágyi Márton, Lukácsi Zsigmond, Nemes Lajos, Boros Pál, Boros János, Gombos András, Végh József, Lukácsi Ferencz, Pap Sándor, Boros Sámuel, Nagy József, Fekete László, Boros József, Marosi Mózes, Eklőzsia (alapító) Csehétfalva: Ekárt Andor, Dávid Ferencz Egylet fiók. Sárd: Katona Mihály. Székely-Keresztur: Sándor János, Sándor Jánosné, Barabás Lajos, Barabás

Bás József, Borbély Sámuel. Dr. Jankovich Pál, Dr. Jankovich Pálné, Bedő Dénes, Pap Mózes, Raffaj Dániel, Katona Sándor, Jakabházi Gábor, Gálffi Kálmán, Gálffi Kálmánné, Széll Géza (alapító). *Szentmihály*: Györfi Ferencz, Miklós György. *Szentmiklós*: Gönc Károly. *Újszékel*: Raffaj Domokos, Raffaj Domokosné, Raffaj Irma, *Szentábrahám*: Péierfi Mihály Tóth Vilmos.

Fiatfalva, 1899. szeptember 18.

Geréb Zsigmond.

A téli estélyeken igen hasznos és tanuságos előadásokat rendezhetnek a Dávid Ferencz Egylet fiókjai minden községben. Czélszerű lenne a *XVI. cikket* népszerűen előadni és megtanítani. Kérjük a t. lelkész urakat, tartsanak népszerű előadásokat és lapunkat értesítsék.

Az egylet pénztárába f. é. nov. 24-től decz. 29-ig rendes tagsági díjat fizettek: Pap Mózes Torda, 99-re, Gergő Károly Gödöllő, 99—900-ra. Cs. Csegezi László Torda, Dr. Lehman Róbertné Kolozsvár, 900-ra, Barabás Dénes H.-M.-Vásárhely, Szántó György Verespatak, Bartha Ferencz Verespatak, 99-re, Gagyai Sándor Verespatak 96—97-re, Önképzőkör K.-Demeterfalva, Perczel Ferencz, Perczel Ferenczné Budapest, 900-ra.

Előfizetői díjat fizettek: Rutkowszky Róbertné Kolozsvár, 900-ra, Ádámosy Antal Orsova, 99—900-ra, özv. Koncez Györgyné N.-Borosnyó, 98-ra, Grúz István M.-Vásárhely 900-ra.

A Keresztúr-köri fiókegylet pénztárába fizettek: Raffaj Domokos 91—900-ra, Raffaj Domokosné 99-re; Raffaj Imre 99-re, László Péter Siménfalva, 98—900-ra, id. Tamási József K.-Solymos, 99—900-ra, Nagy Sándor K.-Solymos, 97—99-re.

Az Aranyos-Torda köri fiókegylet pénztárába fizettek: Csegezi Árpád, Csegezi Mihályné, Tothné, Zsigmond Gizella és Törös János Torda, 99-re.

Az egylet perselyébe ajándékoztak: Perczel Ferencz Budapest, 2 koronát és Perczel Ferenczné Budapest, 2 koronát. Szives köszönet!

Kolozsvár, 1899. december 29.

Gálfi Lőrincz
pénztárnok.

A Unitárius Közlöny mult évi folyamából teljes példányok és egyes számok is kaphatók a szerkesztőségnél.

12 cikk az unitárizmusról önnálló könyvben, előszóval ellátva megjelent és 60 fillérért kapható az Unitárius Közlöny szerkesztőségénél.

Pályázat. A Hajós János 20 korona jutalom újból kítűzetik azon tanítók részére, a kik a népiskolában vagy a felnőttek között az 1899—1900. iskolai évben legnagyobb sikert érnek el. A jutalomra az ajánlatot a nevelésügyi bizottságok, fiókegyletek teszik tüzetes indokolással. Az ajánlatok a főt. püspök urhoz küldendők *1900. évi július 1-ig*. Csak oly énektanítók pályázhatnak, a kik a Dávid Ferencz Egyletnek tagjai. Kolozsvár, 1899. nov. 30. Bárány Petrichevich Horváth Kálmán elnök, Boros György titkár.

Szívemet hozzád emelem, Imádságos könyv nők számára. Irta Boros György Vászonkötés 1 frt. 20 kr. Bőrkötés 3 frt. Bársony 5 frt. bőrmunka 7 frt.

TARTALOM: Az unitárius közönséghez. 1. l. — Helyzetünk és jövőnk. 3. l. — Az unitárius igehirdetés. Boros György. 4. l. — Keresztelő. (Költemény.) Tarcsafalvi Albert. 9. l. — A mi kisdedeinkről. Ajtay János. 11. l. — A vén mester. (Költemény.) (Arczképpel.) Benedek Elek 16. l. — Nők világa: Pár szó egy kellemes nyári kirándulásról. Fangh Erzsébet. 18. l. — Az ifjúság köréből. Szabó Albert. 20. l. — Nehány vonás a könyvező szűz historiájából. Egyvakki Jóllát. 21. l. — Vadrózsák a székelyföldről. 24. l. — Egy kert. Gálfi Zsigmond. 26. l. — Egyházi és iskolai mozgalmak. 27. l. — Egyleti élet és munkásság. 30. l.

Nyomatott Gámán János örökösénél Kolozsvárt.